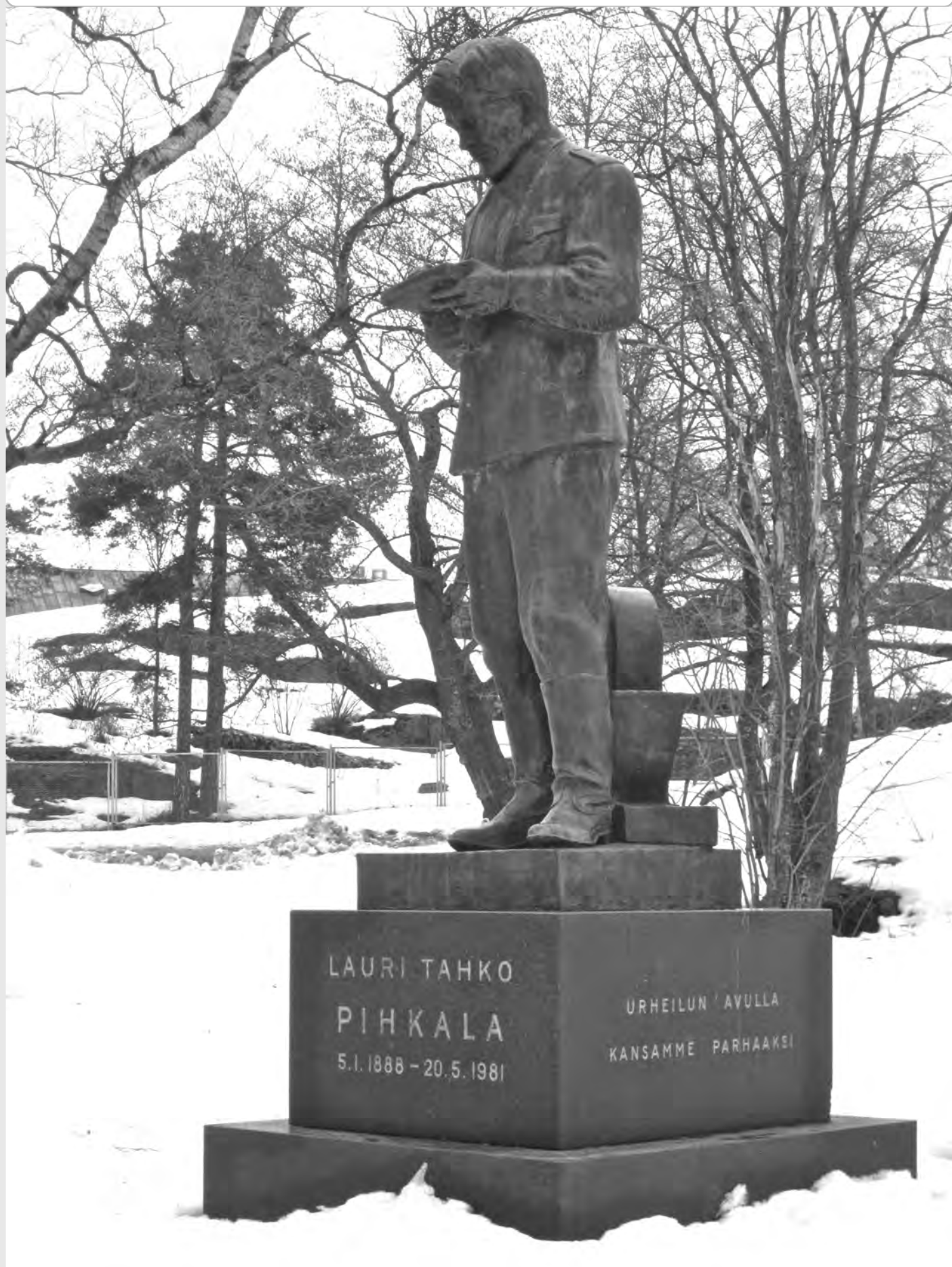

VAPAUSSODAN PERINTÖ

2/2012

57. numero

Julkaisija	Vapaussodan Helsingin seudun perinneyhdistys ry.
ISSN	2242-7597
Toimitus ja taitto	Jyrki Uutela ja Nina Schleifer Sähköposti: vapaussota.helsinki@gmail.com Postiosoite: Puhelin:
Paino	Tyylipaino Oy, Helsinki
Kansikuva	Helsingin Olympiastadionin viereisessä puistossa sijaitseva Nina Sailon veistämä Lauri "Tahko" Pihkalan patsas - <i>Valok. Nina Schleifer</i>
Aineisto	Vapaussodan Perintö -lehden ilmestymisaikataulu: Aineistopäivä Julkaisupäivä 23.1.2012 6.2.2012 9.4..2012 23.4.2012 13.8.2012 27.8.2012 29.10.2012 12.11.2012 Aineisto pyydetään toimittamaan johonkin yllämainituista toimituksen yhteystiedoista aineistopäivään mennessä.

SISÄLLYSLUETTELO

Puheenjohtajan palsta: Kameli.....	3
Toimituksen pöydältä	4
Takarivistä: Muutummeko huomaamatta sitä itse?.....	6
Valtiomiehen muistoksi.....	7
Joukko-osastojen perinnepäivien sotahistoriallisesta taustasta.....	8
Yhteistyö muiden perinneseurojen kanssa.....	10
Tammisunnuntain viettoa.....	12
Teit' isäin astumaan, osa 6: Tahko Pihkala.....	15
Urheilun avulla sotaa ja väkivaltaa vastaan Afganistanissa.....	17
Lotta Svärdin synty ja toiminta.....	21
Sankarilotan kohtalo.....	24
Jättäkäämme perinnöksemme yhteistyön ja -vastuun tahto.....	25
Hallituksen yhteystiedot ja tiedotuksia	27

Puheenjohtajan palsta

KAMELI

Sain käteeni Talvisotayhdistyksen 13.3.2012 päivätyn tiedotteen ja jäsenhakemuslomakkeen. Jäsenhakemuslomakkeen mukaan ”Yhdistyksen tarkoituksena on varmentaa Talvisodan tapahtumien, muiston ja perinnön sekä Talvisodan kokonaiskuvan välittäminen sekä kotimaahan että maailmanlaajuisesti. Yhdistys kokoaa ja esittelee sekä virtuaalisesti että fyysisesti Talvisodan taustoja, vaiheita ja seurauksia sekä jaa aiheesta vaikuttavalla tavalla tietoa.”

Tiedotteen mukaan presidentti Martti Ahtisaari on lupautunut Talvisodan kansallisen muistomerkkihankkeen suojelijaksi. Muistomerkki voitaisiin paljastaa Valtioneuvoston järjestämässä Talvisodan päättymisen 75-vuotismuistojuhlassa 13. maaliskuuta 2015 ja muistomerkki voitaisiin ehkä pystyttää Kasarmintorille Helsingissä. Asiasta on tiedotteen mukaan käyty alustavia neuvotteluja Helsingin kaupungin kanssa. Keskeinen syy Talvisotayhdistyksen perustamiseen syyskuussa 2009 oli tiedotteen mukaan se, että Suomesta puuttuu edelleen oma Talvisodan kansallinen muistomerkki.

Mutta miksi juuri nyt? Siihenkin löytyy tiedotteesta vastaus: kun Pietariin on vastikään pystytetty erittäin näyttävä Venäjän valtakunnallinen Talvisodan muistomerkki Suomen rautatieaseman edustalle! Olemmeko tekemässä paluuta 1960- ja 1970-luvuille?

Reserviupseerikoulun kurssi 143 syksyllä 1973 oli kamelikurssi. Olin kameli. Kursisijulkaisun pääaiheet olivat YYA-sopimus ja Suomen puolueettomuuspolitiikka. Ne sopivat siihen aikaan, kun tuloiltaan oleva ETY-prosessi oli presidentti Urho Kekkoselle ja Suomelle kovin tär-

keä. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssin päätösasiakirja allekirjoitettiin Helsingissä 1.8.1975. ETY-prosessi oli maailmanlaajuisesti ja ainakin euroopanlaajuisesti merkittävä ja laajalti seurattu. Suomen talvisota ei sitä ollut. Itse asiassa Suomi oli talvisodassa aika yksin. Miksi sen sanomaa pitäisi levittää maailmanlaajuisesti juuri nyt?

Talvisotayhdistyksen hallituksessa on joukko yhteiskunnan merkittäviä vaikuttajia ja yhdistyksen nettisivuilla on Helsingin OP-pankin liikemerkki. Nettisivujen mukaan ”Yhdistys haluaa toiminnallaan osoittaa kiitollisuutta ja arvontantoa Suomen kansan yhteisille ponnistuksille vuosikymmenien aikana ja korostaa talvisodan pysyvää merkitystä osana Suomen kansallista identiteettiä. Talvisodalla on aivan keskeinen sija sotiemme yhteiskuntaan vaikuttavassa historiassa.”

Me kamelit elimme ja jokainen RUK:n kurssi vuorollaan elää talvisodan legendan: sataviisi päivää suomalaista maanpuolustuksen yhteishenkeä. RUK on meidän kansallinen talvisotamonumenttimme. Jos ei olisi ollut vapaussotaa 1918, ei olisi ollut talvisotaa. Ei olisi ollut paljon muutakaan. Valitettavasti vain suomalaiset näkivät vapauden ihanteet sata vuotta sitten kukin omista lähtökohdistaan eri tavoin, ja ajauduttiin sisäiseen vastakkainasetteluun, josta tyylipisteet jäivät jokaiselle huonoiksi. Mutta lopputulos oli täysi kymppi. Se meidän pitää osata hyväksyä nyt sata vuotta myöhemmin 2018.

Lainaan vielä lopuksi yhden lauseen Talvisotayhdistyksen nettisivuilta: ”Talvisodan syiden, tapahtumien ja seurausten monipuolinen muistaminen tukee suomalaisen yhteiskunnan monipuolista kestävästä kehitystä sekä demokratian periaatteiden mukaista asioiden käsittelyä.”

He puhuvat täyttä asiaa, mutta väärästä sodasta.

Sata vuotta suomalaista vapautta ja demokratiaa on maailmanlaajuisesti iso uutinen vuonna 2018. 16.5.2018 me kokoonnumme Finlandia-talolle juhlistamaan vapaussodan päättymisen 100-vuotishetkeä. Silloin on suomalaisten lopullisen sovinnon hetki. Vuosisataiset kaunat ja kansan yhteisöllisyyden säröt pitää kuitata ja Helsingin Kansalaistorilla pitää paljastaa jokaisen suomalaisen hyväksymä vapauden patsas 16.5.2018.

Viron kansa on pystyttänyt Tallinnan keskeiselle aukiolle valtion kustantaman vapauden patsaan. Se katsoo tulevaisuuteen. Myös meidän pitää katsoa tulevaisuuteen kansallisen vapauden ”hengailupaadella”. Kamelien vuoden 1973 ihanteita ei pidä tekohengittää vuonna 2015.

6.4.2012.
Markus Uomala
Puheenjohtaja

Toimituksen pöydältä

Urheilun avulla kansamme parhaaksi lukee kansikuvamme patsaan jalustassa. Tahko Pihkalasta kerromme lisää toisaalla tässä lehdessä, nyt keskitymme muistelemaan kansakuntamme olympiahistoriaa virittäytyäksemme tuleviin Lontoon kisoihin. Ensimmäisen kerran suomalaisia osallistui olympialaisiin ns. Ateenan välikisoissa sortokausien aikana 1906. Suomalaiset joutuivat kilpailemaan Venäjän lipun alla, mutta kisojen avajaisissa joukkue osoitti mieltään marssimalla stadionille venäläisten jäljessä omana ryhmänä. Stadionilla suomalaiset siirtyivät ensin itävaltalaisien joukkoon ja sitten Yhdysvaltain joukkueen viereen, koska ”amerikkalaisilla havaittiin olevan samanlaiset olkihatut kuin suomalaisilla”. Menestys oli erinomainen, sillä nelimiehisestä joukkueesta sekä painija Verner Weckman että kiekonheittäjä Verner Järvinen voittivat kultaa.

Ensimmäisen kerran Suomen joukkue oli mukana virallisissa olympiakisoissa Lontoossa 1908 ja ensimmäinen virallinen olympiakultamitalistimme on Ateenassakin voittanut Verner Weckman.

Myös Lontoossa jouduttiin esiintymään Venäjän lipun alla, joskin avajaisissa Suomi marssi ”myöhästymisen” takia viimeisenä. Yleisurheilija Bruno W. Zilliacus kantoi Finland-kylttiä, joka vahvistamatomien tietojen mukaan oli lainattu urheilijoiden pukuhuoneen ovesta.

Seuraavat olympialaiset Tukholmassa 1912 vaikuttivat merkittävästi kansallisen itsetunton kehittymiseen. Venäjä oli painostanut järjestäjiä pitämään Suomen joukkueen osana Venäjän joukkueita, vaikka Suomi oli saanut oman edustajansa Kansainväliseen olympiakomiteaan 1908, mikä merkitsi itsenäisen valtion asemaa olympialiikkeessä. Suomalaiset halusivat korostaa omaa kansallisuuttaan ja erottua venäläisistä, niinpä suomalaiset käyttivät urheilupaidoissaan leijona-aiheista vaakunamerkkiä sekä hihamerkkiä. Jälleen kerran Suomi kuitenkin marssi avajaisissa Venäjän joukkueen jäljessä omana ryhmänä. Joukkueemme kantoi Finland-nimikyltin lisäksi naisvoimistelunäytökseen osallistuneen suomalaisen naisvoimisteluseuran sinivalkoista lippua. Venäjän edustajien vaatimukselta lippu poistettiin kesken juhlallisuuksia.

*Venäläisten keskuudessa pahennusta herättänyt naisvoimistelijoiden lippu
- Valok. Suomen Urheilumuseo*

Sille venäläiset eivät kuitenkaan voineet mitään, että suomalaiset voittivat 9 kultaa, 8 hopeaa ja 9 pronssia Venäjän voittaessa vaivaiset 2 hopeaa ja 2 pronssia. Erityisesti Hannes Kolehmainen juoksi Suomen maailmankartalle kolmella voitollaan.

Voitokkaan vapaussodan ansiosta Suomi osallistui ensimmäistä kertaa itsenäisenä maana olympiakisoihin Antwerpenissä 1920. Siellä Suomi pääsi juhlimaan olympialiikkeen historiassa harvinaista neloisvoittoa: Jonni Myyrä, Urho Peltonen, Paavo Jaale ja Julius Saaristo olivat ylivoimaisia keihäänheitossa. Siniristilippu nousi Antwerpenissä salkoon 34 kertaa.

Myös monissa muissa olympialaisissa Suomi tuli tunnetuksi hyvänä urheilumaana. Kolmoisvoittoon urheilijamme ovat yltäneet em. Antwerpenin keihäänheiton lisäksi myös 1928 Amsterdamin 3.000 metrin estejuoksussa, 1932 Los Angelesin keihäänheitossa, 1936 Berliinin 10.000 metrin juoksussa, 1948 Lontoon telinevoimistelussa hevosella sekä 1952 Oslon naisten 10 kilometrin hiihdossa.

Yksittäiset urheilijatkin ovat vahvistaneet kansallistunnetta. Juoksijalegenda

Paavo Nurmi voitti yhteensä yhdeksän olympiakultaa 1920-1928. Juoksija Ville Ritola ja pikaluistelija Clas Thunberg voittivat molemmat viisi kultaa 1924-1928. Neljästi olympiavoittajia ovat olleet juoksijat Lasse Virén ja Hannes Kolehmainen sekä mäkihyppääjä Matti Nykänen. Kolme olympiavoittoa ovat saavuttaneet hiihtäjät Eero Mäntyranta, Veikko Hakulinen ja Marja-Liisa Hämäläinen (myöh. Kirvesniemi), voimistelijat Veikko Huhtanen ja Paavo Aaltonen, soutaja Pertti Karppinen sekä Samppa Lajunen yhdistetyn hiihdossa.

Entä mitä sanotte Kalle Jalkasen (1907-1941) suorituksesta vuoden 1936 talviolympialaisten viestinhiihdon ankkuriosuudella? Viimeisessä vaihdossa matkaan lähtiessään Jalkanen oli jäljessä Norjan Bjarne Ivarsenia minuutin ja 23 sekuntia. Kun osuutta oli hiihdetty puolet, Jalkanen oli ottanut Ivarsenin kiinni. Eräässä alamäessä Jalkanen kuitenkin sylkäisi, ja samalla hänen tekohampansa lensivät hankeen. Uusien tekohampaiden hankkiminen olisi ollut valtava taloudellinen uhraus vähävaraiselle Jalkaselle, niinpä hän palasi hakemaan ne, ja norjalainen pääsi uudelleen johtoon. Puoli kilometriä ennen maalia Jalkanen saavutti toistamiseen Ivarsenin ja voitti lopulta kuudella sekunnilla.

Viime vuosina on puhuttu paljon huippu-urheilun lieveilmiöistä doping-käryineen jne. Onneksi suomalaiset ovat kuitenkin pääsääntöisesti olleet rehtien urheilijoiden maineessa. Esimerkiksi vuonna 1986 Juha Miedolle luovutettiin Kansainvälisen Fair Play -komitean myöntämä Pierre de Coubertin -palkinto. Urheilumestyksen lisäksi hän osoitti esimerkillistä toimintaa niin kilpailusuorituksen aikana kuin sen jälkeenkin. USA:n Bill Koch on kertonut kuvaavan tapahtuman Norjassa 1982 pidetyistä MM-kisoista:

”Olin aivan poikki ja minun piti vielä nousta viimeisen mäen päälle. Olin varma etten pystyisi sitä tekemään. Sitten yhtäkkiä iso käsi työnsi minua ylöspäin. Se käsi kuului Juha Miedolle, joka auttoi minua vaikka tiesi sen haittaavan omaa suoritustaan.”

Vaikka olympialaisten latinankielinen tunnuslause, ”citius, altius, fortius” – ”nopeammin, korkeammalle, voimakkaammin”, kannustaa yhä parempiin

suorituksiin, toivomme saman Fair Play –hengen olevan voittaja kaikissa lajeissa tämän vuoden olympialaisissa - niin kisakentillä kuin kotikatsomoissa. Toivomme niin ikään isoja käsiä auttamaan itsenäisyyttämme puolustaneita veteraaneja heidän voimiensa huvetessa elämän viimemetrin ponnistuksissa.

Nina Schleifer & Jyrki Uutela

Takarivistä

MUUTUMMEKO HUOMAAMATTA SITÄ ITSE?

Tiedotusvälineemme, kirjallisuus, ennallistetut kuvat ja kuvanauhat, vanhat uutiskatsauksetkin ovat viime kuukausina muistuttaneet meitä talvi- ja jatkosodan tapahtumista.

Talvisodan yhdistynyttä kansaa on tähdennetty monessa yhteydessä. On muistutettu, että sotaan ei lähdetty isäntinä ja alustalaisina, koska torpparit jo pian vapaussodan jälkeen saivat mahdollisuuden päästä viljelemiensä maiden isänniksi. Sodan varjossa työntekijät ja työnantajat löysivät yhteisen neuvottelupöydän, ei myöskään työväenluokan mies suojeluskunnassa ollut enää paheksunnan asia.

Totta kai lähes kaikki on niistä pitäen muuttunut, me suomalaisetkin kaikkienemme. Mutta muuttumisen suuntaa siehtää miettiä.

Ja nyt tulen siihen, mistä olen jo tämänkin yhdistyksen piirissä ollut äänessä. Toki huolestuneita näkyy olevan jo sellaiselakin tasolla, jolta ääni kuuluu. Parilla sa-

nalla: kansakokonaisuutemme on amerikkalaistumassa. Tosin niinkin on sanottu, ettei tarvitse mennä kuin läntisen lahden yli, siellä huomattava osa ”kansankodin” asujaimista katsoo jo elävänsä luokkayhteiskunnassa.

Ääriesimerkkeinä voivat meillä olla lunnaiden toivossa suunnitellut, jopa toteutetutkin ihmisryöstöt. Myös laman aikana tuloerot ovat kasvaneet ja niiden aiheuttama erottelu on lisääntynyt; joka syksy tiedotusvälineet tuskastuttavan tarkasti tekevät selkoa kymmenientuhansien kansalaistemme varallisuudesta ja tuloista. Tällaiseen kehitykseen kuuluu, että yhä enemmän ympärillämme on ihmisiä, joilla ei ole julkista kotiosoitetta, ei edes puhelinnumeroa. Varma mittari samaan suuntaan on turvapalvelujen yhä lisääntyvä kysyntä jopa kokonaisten perheiden suojaksi.

Kouluja meillä on näihin asti eriarvoistettu lähinnä hyvántahtoisessa leikinlaskussa, mutta lukiodien vuosittainen vertailu voi johtaa käytäntöön, josta länsimaissa on kosolti tunnustettuja ja hyväksytyjä esimerkkejä: varakkailla perheillä on omat koulunsa, joissa on korkeat vuosimaksut ja niillä rahoitettu turvallisuus.

Lukuisten kansainvälisten vertailujen mukaan meillä Suomessa pohjoismaisen

yhteiskunnan osana monet asiat ovat hyvin tai erittäin hyvin. Kuitenkin meillä on leipäjonoja uutena ilmiönä. Työttömyys on täälläkin tuttua, vaan nyt meillä on syrjäytyneitä, useasti vielä nuoria ihmisiä, joilla ei ole elämänsä aikana ollut omaa kosketusta palkattuun työhön. Joukossa on kasvava määrä tilaansa tyytyviä, jotka eivät enää mihinkään pyri.

Onko edes kaukana se todellisuus, jossa osa kansalaisiamme asuu omissa muurintakaisissa kaupunginosissaan vartioitujen porttien takana? Onko jo nyt tarvittu maaseutuasuuntojen puistoihin aseistettuja partioita?

Tuo kaikki sopii suomalaisen mieleen kehnosti. Jos tuo kaikki vielä kärjistyy, mitä suomalaisessa mielessä tapahtuu?

Voiko kansamme yhä yhdistyä, jos joudumme ylivoimaisen ulkonaisen uhan kohteeksi?

***

VALTIOMIEHEN MUISTOKSI

Professori Puntila lausui presidentti Risto Rytin arkun ääressä Helsingin tuomiokirkossa 1956 seuraavaa: *”Jos on rikos rakastaa isänmaatansa ja kansaansa enemmän kuin omaa oikeuttaan elämään, Risto Rytin tuomitseminen on ollut oikein. Jos sitä pidetään hyveenä, on hänen kohdallaan tapahtunut oikeusmurha. Jos on ollut erehdys tukahduttavissa olosuhteissa suojella jättiläispalon uhkaamaa kotia, Risto Rytin tuomitseminen on oikeutettu. Jos taas ponnisteluja pienenkin kansan itsenäisyyden säilyttämiseksi pidetään arvossa, Risto Ryti kuuluu suurten valtiomiestemme eturiviin.”*

Olemme jo pitkällä keväässä, ja Puolustusvoimain lippujuhlan päivä, kesäkuun 4:s, on parin kuukauden päässä. Vapaudenristin ritarikunnan hallitus on käsitellyt tai käsittelee näinä aikoina päivän jakoon tarkoitettuja kunniamerkkiehdotuksia, ja aikanaan ritarikunnan kansleri esittelee ne suurmestarille, tasavallan presidentille.

Meillä on nyt uusi tasavallan presidentti, ja mitä ilmeisimmin hän tutkii tarkasti ainakin korkeimpia Vapaudenristejä koskevat ehdotukset.

Sopii toivoo, että ammattipoliitikkojen palkitseminen korkeimmilla Vapaudenristeillä olisi nyt ohi. Kyllä hekin varmasti yhteisten asioiden hoitamisesta palkitsemisensa ansaitsevat. Ja ammattipoliitikkojen palkintaa varten on jopa kaksi muuta ritarikuntaa.

Ilmari Ojala

Valok. <http://www.huittinen.fi>

Risto Rytin kuolemasta on kulunut 56 vuotta. Niinpä tuntuu hyvältä professori L.A.Puntilan muistosanojen julkaiseminen, kun nyt muutenkin puhutaan ns. ”sotasyllisten” tuomioitten peruuttamisesta.

Raimo Berkan

JOUKKO- OSASTOJEN PERINNEPÄIVIEN SOTAHISTORIALLISTA TAUSTASTA

Anton Eskolan esitelmä puolustusvoimien joukko-osastojen perinnepäivävalintojen sotahistoriallisesta taustasta keräsi Ostrobothnian täyteen kiinnostuneita kuulijoita ystäväpäivänä 14.2.2012. Eskola aloitti esityksensä kuvaamalla kattavasti koko perinnekehtää. Puolustusvoimain komentaja vahvistaa Pääesikunnan henkilöstöosaston esityksestä joukko-osastolle nimen, vuosipäivän, kunniamarssin ja lipun. Joukko-osaston vastuulle voidaan myös määrätä joidenkin sitä edeltävien organisaatioiden perinteitä talvi- ja jatkosodan ajalta ja jopa aikaisempiakin, sekä perinnetaiteluita. Myös joukko-osastotunnuksen ja tunnusvärien voidaan katsoa kuuluvan virallisiin sotilasperinteisiin.

Kiinnostuneita kuulijoita - Valok. Nina Schleifer

Suomessa tehtiin suuri perinneuudistus vuonna 1956, jolloin Pääesikunta suoritti kattavan perinnekehtäytymisen. Samassa yhteydessä mm. tykistö, ilmavoimien lennostot ja merivoimien joukko-osastot saivat uudet liput, jotka tasavallan presi-

dentti luovutti vuosien 1957-58 lippujuhlapäivinä. Eskola totesi sarkastisesti, että ”nykyään lippua ei enää luovuteta lippujuhlapäivän paraatissa, jokuhan voi sen vahingossa vaikka nähdä”. Viimeisten noin kolmenkymmenen vuoden ajan luovutustilaisuus on järjestetty presidentinlinnan valtiosalissa, jossa ovat läsnä vain oma joukko ja mahdolliset lahjoittajat.

Perinnekehtän uudistuminen jatkui 1960-luvun puolivälissä, kun nykyiseen Maanpuolustuskiltojen liittoon kuuluvat ensimmäiset aselaji- ja joukko-osastokillat perustettiin. Uusien joukko-osastojen perustaminen mutta erityisesti vanhojen yhdistäminen ja lakkauttaminen ovat myös sekoittaneet perinnekehtää. Seuraava perinnekehtäytymisvaihe tehtiin vasta vuonna 2008, jolloin Puolustusvoimien organisaatio oli siis jo hyvin eri näköinen. Aikojen saatossa moni perinne on jäänyt killan tai perinneyhdistyksen vastuulle, jolloin toiminta on etääntynyt joukko-osastosta ja sen kasarmialueesta.

Eskola kertoi, että suosituin tapa valita perinnepäivä on se hetki tai hallinnollinen määräys, jolloin kyseinen joukko-osasto on perustettu. Esimerkiksi Kustaa II Adolfin käsky 16.2.1626 muodostaa Porin rykmentti määrää Porin prikaatin perinnepäiväksi 16. helmikuuta. Vielä kauempaa historiasta on haettu sotilaslääniä perinnepäivä, joka kylläkin vahvistettiin niinkin myöhään kuin vuonna 1992. Kustaa Vaasan väenottokäsky vuodelta 1555 on rinnastettu kutsuntojen toimittamiseen, joka on sotilaslääniä keskeisin tehtävä, ja sen perusteella päiväksi valikoitui 24. helmikuuta.

Perinnepäivä on saatettu määrittää myös joukon toiminnan alkuhetkien mukaan. Esimerkiksi Laskuvarjojääkärikoulun perinnepäivänä ensimmäiset kahdeksan varusmiestä suorittivat hyväksytysti merkki-

hyppynsä. Joissakin tilanteissa on päädytty yhteiseen perinnepäivään koko ase-
lajille. Esimerkiksi merivoimien valta-
kunnallista vuosipäiväjuhlaa vietetään
vuonna 1790 käydyn Ruotsinsalmen tais-
telun mukaan 9. heinäkuuta, ja pioneeri-
joukot ja -varikot juhlivat vuonna 1916
käydyn Schmardenin taistelun vuosipäi-
vänä 25. heinäkuuta.

Puolustusvoimien piirissä on myös sellai-
sia perinteitä, joita ei ole täysin virallis-
tettu. Esimerkiksi tykistö juhlii 4. joulu-
kuuta. Pyhän Barbaran päivänä. Pyhän
Barbaran väitetään 300-luvulta peräisin
olevan legendan mukaan räjäyttäneen tor-
nien seinämiä salaman avulla. Myös usei-
den sotilasopetuslaitosten sekä merivoi-
mien alusten perinnäistävät ovat yleensä
epävirallisia.

Tiettyjä voitokkaita taisteluita on vahvis-
tettu perinnepäivän perusteeksi. Näistä
esimerkkinä Uudenmaan Prikaatin perin-
nepäivä 18. huhtikuuta., jolla viitataan
vuonna 1808 Siikajoella käytyihin taiste-
luihin. Myös Joutselän, Lech-virran, Nar-
van, Porrassalmen, Ruotsinsalmen sekä
jo aiemmin mainittua Schmardenin tais-
telua muistetaan perinnepäivin, ja näistä
kaikista saimme selkeän käsityksen Esko-
lan esityksestä. Jos asiaan haluaa pereh-
tyä syvemmin, suosittelomme Anton Es-
kolan kirjoittamaa kirjaa *Suomen sodat
ja rauhat*.

Esitelmänsä lopuksi Eskola kävi läpi mei-
dän kuulijoiden erityiskiinnostuksen koh-
teena olevan vapaussodan vaikutuksia pe-
rinnekenttään. Jääkärien toimintaan Sak-
san armeijassa liittyy esimerkiksi Jääkäri-

tykistörykmentin vuosipäivä 17. maalisi-
kuuta, joka muistuttaa Jääkäripataljoo-
na 27:n tykistöpatterin perustamisesta
vuonna 1916. Pääesikunta juhlii puoles-
taan 2. helmikuuta ylipäällikön esikun-
nan nimissä annettua ensimmäistä käs-
kyä ja Karjalan Jääkäripataljoona 25. hel-
mikuuta jääkärien tuloa Vaasaan. 16. tou-
kokuuta Helsingissä järjestetty suuri voi-
tonparaati vapaussodan päättymisen
kunniaksi toimi sotaväen lippujuhlapäi-
vänä aina vuoteen 1942 asti. Kuten tun-
nettua, tätä puolustusvoimain lippujuh-
lan päivää vietetään nykyään 4. kesäkuu-
ta Suomen marsalkka Mannerheimin
syntymäpäivän kunniaksi. Me toimittajat
tietysti toivoisimme, että myös 16. touko-
kuuta olisi edelleen jollakin tavalla huo-
mioitu Puolustusvoimien perinteissä.

Nina Schleifer

Anton Eskola - Valok. Nina Schleifer

TILAA VAPAUSSOTURI!

Viisi numeroa vuodessa 28 € kestotilauksena. Lisätietoa tilaamisesta
Vapaussodan Perinneliiton toimistosta arkisin klo 9-15 puhelimitse
(03) 223 0845 tai 045 - 634 5025 tai sähköpostitse vape@perinneliitto.fi

YHTEISTYÖ MUIDEN PERINNESEUROJEN KANSSA

Maanpuolustusperinteen foorumi on perustettu vuonna 2009. Sen tarkoituksena on toimia pääkaupunkiseudulla toimivien perinneyhdistysten vapaamuotoisena keskustelu- ja yhteistyöfoorumina. Siihen osallistuvat yhdistykset ovat meidän yhdistyksemme lisäksi Jääkäripataljoona 27 Perinneyhdistys ry. (Helsinki-Uusimaa osasto), Frihetskrigets Södra Traditionsförening rf, Helsingin Suojeluskuntapiirin Perinneilta ry., Viipurin Suojeluskunta- ja Lotta Svärd -piirin Perinneilta ry., Uudenmaan Lottaperinneyhdistys ry., Traditionsgillet för Mellanrylands Soldatgossar och Flicklottor rf sekä AKS:n Perinneyhdistys ry.

Esitelmätilaisuus 31.1.2012

Maanpuolustusjärjestöjen esitelmätilaisuus Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran juhlasalissa 31.1.2012 keräsi runsaasti myös oman yhdistyksemme jäseniä paikalle. Tilaisuudessa valtiotieteiden tohtori Harri Korpisaari esitelmöi aiheesta Sotilaskomitea 1915-1918, salaseurasta esikunnaksi. Professori Ohto Manninen valotti puolestaan radiotiedustelun vaikutusta sotatoimiin 1941-1944. Maanpuolustusjärjestöillä oli jaossa omaa esittelymateriaalia, joten yleisö sai myös kattavan kuvan järjestäjätahoista.

Juhlinta Santahaminassa

Perjantaina marraskuun 25. päivänä 2011 oli hieno juhla Santahaminan sotilaskodissa. Kaartin Jääkärirykmentin komentaja eversti Jukka Valkeajärvi täytti 50 vuotta. Hän oli nimenomaan järjestänyt juhlaansa pääkaupunkiseudun varus-

miesten vapaa-ajan liikuntaharrastuksen tukemiseksi. Kutsukortissa oli kielletty sekä puheet että lahjat, mutta haluttaessa saattoi muistaa Kaartin Jääkäritoimikunnan tiliä lahjoituksella.

Juhla oli, kuten arvata saattaa, järjestetty sääntillisesti: vieraat saapuivat ennakkoon annetussa aikajärjestyksessä. Eversti Jukka Valkeajärvi ja rouva Jaana Valkeajärvi ottivat vieraat tyylikkäästi vastaan. Kaartin Soittokunta esitti miellyttävää taustamusiikkia, joten vieraiden vilkas keskinäinen seurustelu ja kahvin nauttiminen onnistuivat erinomaisesti. Ja kakku oli herkullista!

*Eversti Jukka Valkeajärvi, rouva Jaana Valkeajärvi sekä Santahaminan Sotilaskotiyhdistyksen puheenjohtaja Inka Tiittanen
– Valok. Kaartin Jääkärirykmentti*

Eversti Jukka Valkeajärvi on Santahaminassa komentajana ollessaan ollut ahkerasti yhteydessä sotiemme veteraaneihin ja lottiin ja kutsunut heitä muun muassa Kaartin Soittokunnan konsertteihin ja muihin erilaisiin tapahtumiin. Näin mekin kaksi lottaa: Anna-Liisa Inhamaa-Häkkinen ja allekirjoittanut saimme olla mukana näillä 50-vuotispäivillä.

Toivotamme edelleen runsain mitoin onnea!

May-Bee Rautio

AKS:n perustamisen 90-vuotisjuhla Ostrobotniassa

Olin 22.2.2012 Inkeriläiset ja karjalaiset heimoveteraanit ry:n toisena kutsuttuna edustajana isänmaallisessa juhlassa, jonka järjesti Akateemisen Karjala-seuran Perinneyhdistys ry. Juhlallisuudet alkoivat jo klo 15 seppelen laskulla Hietaniemessä ja jatkuivat klo 17 perinneyhdistyksen uuden lipun naulauksella Ostrobotnian Jääkärihuoneessa. Lippu on painamalla tehty, mutta muuten symboleiltaan entisen näköinen. Vanha lippu on aikanaan luovutettu Sotamuseoon.

Itse ennätin paikalle vasta klo 18 varsinaiseen juhlaan. Hyvän juhlapuheen piti kenraalimajuri Kalervo Sipi. Hän aloitti puheensa AKS:n historian alkuvaiheista ja päättyi Puolustusvoimien suuriin leikkauksiin. Kuulimme myös puheenjohtaja Olavi Larman tervehdyssanat sekä Kaartin soittokunnan ja Kaaderilaulajien esityksiä. Ohjelmistossa olivat mm. Karjalan jääkärien marssi, Karjalan kunnalla, Suomen laulu, Pohjois-Vienan marssi (säv. Aimo Känkänen), Me tahdomme (säv. R.W.Palmroth) sekä Sinne jonnekin (säv. Väinö Hannikainen).

Heimoveteraanien ja AKS:n taloudenhoitaja varatuomari Erkki Harala sekä hänen isänsä Alpo Harala, joka on Akateemisen Karjala-seuran Perinneyhdistyksen perustajajäsen
– Valok. Lasse Seitavuopio

Heimotervehdyksen juhlaan piti tuoda Kuujärvellä syntyneen Veronika Pahomovan, joka nykyään asuu Pietarissa. Hän ei kuitenkaan ollut saanut viisumia, sillä hän oli käynyt viikkoa aiemmin Suomessa. Yhdistyksen sihteeri kertoi taustatietona, että AKS:n perinneyhdistys on tukenut Veronikaa useammankin kerran hänen opiskellessaan Petroskoissa suomen kieltä.

Olen ollut kerran aiemminkin kuuntelemassa esitystä järjestön jäsenten tekemästä työstä Karjalassa ja Inkerinmaalla. Heidän toimintaansa on laajennettu mm. työvelvollisiin, joilla ei ole tammenlehvätunnusta. Suomalaisten palveluksessa olleet siviilihenkilöt eivät saa korvauksia Suomen valtiolta, sillä vain ne heimoveteraanit, joilla on tammenlehvätunnus, pääsevät nauttimaan Suomen tarjoamista veteraanietuuksista. Uusi tieto minulle oli se, että Akateemisen Karjala-seuran perinneyhdistys on myös Vapaussodan Perinneliiton jäsenyhdistys.

Lasse Seitavuopio

Viron itsenäisyyspäivä

Perinteiset kunnianosoitukset järjestettiin 24.2.2012 Vanhankirkon puistossa Viron vapaussodassa kaatuneiden suomalaisten vapaaehtoisten haudalla. Paikalla olivat yhdistyksemme lisäksi edustettuina myös Frihetskrigets Södra Traditionsförening ja Vapaussodan Invalidit.

Ismo Tulikorpi ja Kaarina Lindberg laskemassa yhdistyksemme seppelettä - Valok. Ilkka Tulikorpi

TAMMISUNNUNTAIN VIETTOA

Yhdistyksemme oma juhla

Yhdistyksemme vietti Tammissunnuntain juhlaa perinteisin meinoin Ostrobotnian juhlasalissa lauantaina 28.1. Tilaisuus aloitettiin lipujen saavuttua klo 18 Sibeliuksen Jääkärimarssin sävelin. Musiikista vastasi Orkesteri Muinaiset, jossa soittavat Teppo Lyyjynen, Kyösti Juvonen, Kaarina Ahonen, Pirjo Penttilä, Sulevi Lyly, Raili Vahvanen, Pekka Rajala, Martti Varama ja Timo Luoma-aho.

*Orkesteri Muinaiset, taustalla Paul Voss
- Valok. Nina Schleifer*

Puheenjohtaja Markus Uomala totesi tervehdyspuheessaan, että kuluvaan talveen osui oikein juhlien suma, kun vasta oli vietetty samassa salissa yhdistyksemme 20-vuotisjuhlaa. Hän muisteli puheessaan monia kiivaita keskusteluja, joita on käyty eri patsashankkeiden ympärillä. Vastaavanlaista sanasotaa sopii odottaa myös tavoitteeksemme asetetun vapausodan muistomerkkihankkeen ympärillä. Uomala ehdotti: *”Tavoitellaan Helsinkiin koko kansaa yhdistävää ja hyväksymää Suomen Vapauden patsasta, jonka pystyttämisen Suomen valtio rahoittaa kiitoksena tästä itsenäisyydestä ja va-*

paudesta, joka on niin yksilötasolla kuin yhteisötasolla varsin kovien uhrauksien tulos.” Patsaan pitäisi Uomalan mielestä olla keskeinen osa Helsingin kaupunkikuvaa ja sen pitäisi olla helposti lähestyttävissä. Hän totesi: *”Itsenäinen ja vapaa kansa tarvitsee arvoisensa oleilupaaden muistuttamaan meitä kaikkia satavuotisesta vapaudestamme.”* Uomala kehotti meitä kaikkia miettimään ja ideoimaan asiaa.

Tervehdyspuheen jälkeen oli vuorossa edesmenneiden muistaminen, johon meidät kauniilla sanoillaan johdatteli kunniajäsenemme Paul Voss. Hän lausui kiitoksen poisnukkuneille yhdistyksemme jäsenille vapausota-aatteen edistämisestä ja sytytti kynttilän heidän muistolleen. Asiaankuuluvan Narvan marssin jälkeen kuulumme myöhemmin orkesterin esityksinä vielä Heino Kasken Preludin ja Ilmari Hannikaisen Laulelman.

Juhlapuheen piti professori Eeva Tapio. Hän antoi meille kattavan kokonaiskuvan Lotta Svärd –järjestöstä. Mielenkiintoinen puhe on luettavissa tässä lehdessä sivuilla 21-24.

Professori Eeva Tapio - Valok. Nina Schleifer

Ennen maittavaa illallista lauloimme vielä kaikki yhdessä Aimo Mustosen Sillanpään marssilaulun. Ilta päätettiin perinteiseen tapaan laulamalla Kuullos pyhävala, ennen kuin liput poistuivat.

Juhlayleisöä, keskimmaisessa kuvassa mm. Markus Uomala, Tellervo Ojala, Erkki Pekki ja Anja Voss, alimmaisessa kuvassa Lea Uomala, Ilmari Ojala ja Eeva Tapio - Valok. Nina Schleifer

Kuusikodin juhla

Keski-Helsingin Sotaveteraanit ry. ja Vapaussodan Helsingin seudun perinneyhdistys ry. kokoontuivat viettämään yhteistä perinteistä Tammissunnuntain juhlaa Kuusikotiin, Espooseen sunnuntaina 29.1.2012. Juhlassa esiintyi myös 46. kertaa Mestari-Laulajien kuoro johtajanaan Märt Ratasepp. Tervetuliaissanoissaan Paul Voss totesi, että kuoron osuus tässä juhlassa on ollut aina merkittävä, jopa ratkaiseva ... laulusta me voimaa saamme, näinhän laulussakin sanotaan. Vuonna 1966 valmistuneen Kuusikodin rakennusurakkaa johtanut rkm. Otto Karme järjesti avajaisjuhlaan Rakennusmestarien kuoron ja orkesterin juhlistamaan tilaisuutta. Siitä lähtien on kuoro joka vuosi ilahduttanut Kuusikodin veteraaneja Tammissunnuntain juhlassa. Tälläkin kertaa kuoro johdatti meidät hienosti isänmaallisiin tunnelmiin. Ohjelmisto puhuu puolestaan: Kaunehin maa, Oi kallis Suomenmaa, Sotilaskuoro oopperasta Faust, Sinitakkien marssi, Suomi on hyvä maa, Suomalainen rukous, Vangittujen kuoro Verdin oopperasta Nabucco, Veteraanien iltahuuto sekä Finlandia.

Mestari-Laulajien kuoro sekä kutsuvieraita - Valok. Nina Schleifer

Voss totesi, että viipurilainen liikemies Sylvester Mankki lahjoitti 1960-luvulla tämän alueen maapohjan perustettavalle vanhusten palvelutalolle ja nimenomaan

silloisten sotavanhusten käyttöön. Juhlasalin käytävällä oleva muistotaulu kertoo konsuli Mankin olleen suojeluskuntaupseeri ja vapaussoturi. Hän esitti 5.6.1961 pidetyssä Vanhuksien Koti ry:n perustamiskokouksessa perusteet vanhainkodin perustamiselle seuraavasti: *”Vuoden 1918 taistelujen päätyttyä olemme joutuneet käymään vapaussodan jatkotaistelua suureen hätään ja puutteeseen joutuneiden aseveljien auttamiseksi. Tässä taistelussa ei tarvita sota-aseita. Siinä tarvitaan rakkautta, kärsivällisyyttä ja halua ymmärtää oikealla tavalla taistelutoverin hätä ja puute.”* Perustamiskokouksen muut osanottajat edustivat Vapaussodan Huoltosäätiötä, Vapaussodan Invalidiliittoa ja Jääkäriliittoa. Em. muistotaulusta poimittakoon esiin vielä eräs mielenkiintoinen yksityiskohta: Kuusikodin peruskivenmuuraustilaisuudessa puhui *rovasti, jääkärieverstiluutnantti evp. Hannes Anttila, joka nuorena vänrikkinä ja kenttäpappina oli vuonna 1918 saanut kunnian vihkiä Jääkärilipun Libaussa ennen jääkäripataljoonan matkaa päin nousevan Suomen rantaa.*

Voss käsitteli tervetuliaispuheessaan vielä tammisunnuntain ja vapaussodan merkitystä Suomen itsenäisyyden syntyhistoriassa ja toivotti juhlapuhujan opetusneuvos Antti Henttosen puolisoineen tervetulleeksi tilaisuuteen. Opetusneuvos Henttosen koskettava juhlapuhe on kokonaisuudessaan lehtemme sivuilla 25-26.

Näimme myös veteraanien ilon, kun Kuusikoti-säätiön puheenjohtaja lahjoitti 1.785 euroa toverikunnalle käytettäväksi sopivaan tarkoitukseen. Myös Espoon maanpuolustusnaiset lahjoittivat veteraanien virkistyskäyttöön pienen sekin. Veteraanien edustaja Leo Apo kiitti lämpimästi lahjoittajia ja totesi: *”Tämä on hyvä koti meille vanhoille veteraaneille.”* Ohjelman jälkeen nautimme vielä herkulliset kakkukahvit.

Kiitämme järjestäjätahoja hienoista juhlista. Tammisunnuntain henki eläköön edelleen!

Nina Schleifer

Kuusikodin asukkaiden edustaja, sotaveteraani Leo Apo, Kuusikoti ry:n taloudenhoitaja Erkki Väätäinen ja Paul Voss - Valok. Nina Schleifer

Roy Cairenius, Pia Angerma ja Leo Apo - Valok. Ismo Tulikorpi

Opetusneuvos Antti Henttonen - Valok. Nina Schleifer

TAHKO PIHKALA

Lauri "Tahko" Pihkala (1888-1981) on vaikuttanut suomalaisten liikuntatottumuksiin enemmän kuin kukaan muu. Parhaiten muistamme hänet pesäpallon luoja ja murtomaahiihdon väsymättömänä puolestapuhujana. Urheilun tehtävä oli Tahkon mukaan vahvistaa kansallista yhtenäisyyttä, parantaa maanpuolustustaitoja, kohentaa kansan fyysistä kuntoa ja kasvattaa nuorisoa. Hänen kantavana ajatuksenaan oli vahva patriotismi: suomalaiset piti saada liikunnallisiksi isänmaan puolesta.

Tahko totesi kerran olevansa vihatulle Bobrikoville melkein kiitollinen: *"Osasi ärsyttää suomalaisia niin, että rupesimme valmistautumaan taisteluun itsenäisyytemme saavuttamiseksi."* Tahkon omaan itsenäisyyستاisteluun kuului Suomen poikien innostaminen urheilemaan, hankkimaan kuntoa ja kelpoisuutta. Tukholman olympiakisoissa hän oli kokenut valtavan isänmaallisen tunteen ja nähnyt, minkä voiman urheilu saattoi antaa koko kansakunnalle sen taistelussa itsenäisyydestään ja vapaudesta.

Tahko syntyi Pihtiputaan kirkkoherran Aleksander Gummeruksen 11-lapsiseen perheeseen. Hän opiskeli Jyväskylän lyseossa ja kirjoitti ylioppilaaksi vuonna 1905. Vahvasti kansallismielisenä ihmisenä hän päätti veljiensä kanssa suomen-
taa sukunimensä Pihkalaksi vuonna 1906. Vuonna 1912 hän valmistui Helsingin yliopistosta filosofian kandidaatiksi aineyhdistelmänään kansantalous, pohjoismaiden historia, latina ja käytännöllinen filosofia. Tahkon pro gradu -tutkielmassa verrattiin ylioppilaiden urheilu- ja opintosuorituksia.

Ennen valmistumistaan 20-vuotias Tahko oli kuitenkin jo julkaissut Gummeruksen kustantaman 370-sivuisen kirjan *"Urheilijan opas"*, jonka hän oli kirjoittanut edellisenä vuonna tekemänsä Amerikan matkan aikana kypsyneistä ideoista. Urheilukirjoja Tahko kirjoitti parikymmentä ja artikkeleja tuhansia.

Teoriat hän testasi myös käytännössä. Koko ikänsä urheilua harrastanut Tahko kilpaili nuorena Helsingin Kisa-Veikkojen riveissä. SM-kilpailuissa Tahko voitti seitsemän henkilökohtaista mestaruutta ja yhden viestimestaruuden. Vuosina 1911-1912 Tahko voitti mestaruuden 200, 400 ja 800 metrin juoksuissa, ja Suomen ennätyksiä hän teki kuusi. Tahko osallistui kaksiiin olympiakisoihin: 1908 hän hyppäsi korkeutta ja heitti kiekkoa, 1912 hän juoksi 800 metriä.

Amerikan matkoiltaan 1912-1913 Tahko sai idean uusien lajien tuomisesta Suomeen. Baseball-syötön hän totesi liian vaikeaksi, ja niinpä hän pitkän kehitystyön jälkeen esitteli suomalaisille pesäpallon. Ensimmäinen neljän pesän koeottelu pelattiin Helsingissä 1920 Pioneeripataljoona 1:n ja Hämeenlinnan suojeluskunnan välillä. Vuonna 1922 julkaistiin ensimmäiset viralliset pelisäännöt ja pian peli vakiintuikin kansallispeleiksemme. Tahkon motiivina pesäpalloa kehitettäessä oli sen maanpuolustuksellinen merkitys: pesäpallo opetti käyttämään järkeä, ottamaan huomioon oman joukueen ja vastapuolen muiden pelaajien aiheet ja mahdollisuudet sekä liikkumaan nopeasti ja heittämään (vaikkapa käsikranaattia) tarkasti.

Vuosina 1913-1917 Tahko toimi Suomen Voimistelu- ja Urheiluliiton kiertävänä valmentajana. Silloisten sääntöjen mukaan Tahko katsottiin urheilun valmentajana ja opettajana ammattilaiseksi, joten

hänen oli lopetettava oma kilpailu-uransa. Hänen oli jopa erottava urheiluseurastaan. Urheiluneuvojana hän kävi liki kaikissa Suomen kunnissa ja villitsi matkoillaan Suomen pojat urheilemaan. Hänestä tuli muutamassa vuodessa maan kuulu. Hänen urheiluoppaistaan tehtiin jatkuvasti uusia painoksia ja hänen kursseillaan kävi tuhansittain oppilaita. Tahko kehitti urheilumerkkijärjestelmän, jolla hän innosti poikia urheilemaan. Luokkavaatimukset olivat niin tiukkoja, että niistä ei kukaan harjoittelematta selvinnyt.

Heinäkuussa 1917 Tahko jätti urheiluneuvojan työnsä ja pestautui kuriiriksi Uuteen Metsätoimistoon, jonka suojissa ajettiin itsenäistymisen asiaa perustamalla suojeluskuntia. Vapaussodan alussa hän toimi virolaisen Hans Kalmin johtaman pataljoonan ”jonkinlaisena vääpelinä”, niin kuin hän itse myöhemmin asemansa määritteli. Kalm osasi kierrättää osastoja vihollisen sivustoille ja selustaan, ja niinpä punaiset nimittivät näitä joukkoja ”Kuhmoisten piruiksi”. Erään tulitaistelun aikana Tahko huomasi, kuinka vaikeaa lumisessa maastossa liikkuessa on ampua tarkkaan ja rupesi miettimään, miten sitä voisi harjoitella. Hän alkoi kehittää ampumahiihtokilpailuja.

Vapaussodan jälkeen reservin luutnantiksi ylennetty Tahko määrättiin Ylipäällikön esikuntaan Helsinkiin hoitamaan sotaväen urheiluasioita. Tahko marssitti Suomen pojat suksineen metsään harjoittelemaan murtomaahiihtoa. Hän kirjoitti: *”Talvessa maamme takeet, suksissa Suomen turva.”* Suojeluskunnille ja armeijalle oli tarkoitus saada 100.000 paria murtomaasuksia sodan varalle. Suksien hankkiminen oli valtava urakka, joten suojeluskuntapiireissä järjestettiin jopa suksenvalmistuskursseja.

Samanaikaisesti Tahko ideoi suojeluskunnille hiihtomerkkijärjestelmän. On arvioitu, että talvisodan syttyessä 30.000 suojeluskuntalaista oli suorittanut luokkahiihtomerkin. Tahko totesi, että *”kolmannenkin luokan hiihtäjä olisi pystynyt kevyissä rynnäkkövarusteissa tekemään 80 kilometrin päivamatkan. Ensimmäisen luokan hiihtäjien kunto oli niin luja, että he pystyivät taistelulähteenä jopa 150 kilometrin päivittäiseen hiihtomatkiaan.”*

Valok. <http://www.pirkanperinto.fi/sivu42.htm>

1930-luvulla Tahko jatkoi urheiluvalistusta Suojeluskuntain yliesikunnan urheiluosaston vt. osastopäällikkönä. Hän suunnitteli prosenttihiihdon, josta tuli melkein kansanliike. Suojeluskunnat saivat osanottoprosentteja sen perusteella, kuinka pitkälti oli hiihdetty – Tahkon filosofian mukaan matka ei tapa vaan vauhti. Hän kehitti myös ampumahiihtoa sekä tiedustelujuoksua eli suunnistusta, josta hän totesi: *”Suunnistus on niin mukavaa, että on ihme, ettei se ole syntiä.”*

Tahkon yli 70 vuotta kestänyt monipuolinen ura ei mitenkään ole mahdutettavissa

lyhyeen artikkeliin. Ideoihan hän esim. Salpausselän kisat ja Vierumäen urheilupuiston ja oli perustamassa Suomen Latua. Hän puhui koko ikänsä maastohiihdon puolesta – kansanhiihdot ja pitkät laturetketkin ovat hänen ideoitaan, samoin koulujen hiihtolomat.

Kaikkia ideoitaan Tahkokaan ei saanut toteutetuksi, otetaan esimerkiksi hänen ajatuksensa autoilevan kansan kunnan kohentamiseksi: *”Jokaiselle huoltoasemalle pitäisi tehdä riippumatanko ja – jos tilaa on – pieni temmellyskenttä, jolla voi pelata palloa pitkän ajomatkan lomassa. Kun mies liikkuu autolla perheensä kanssa, hänen pitäisi laskea vaimo ja lapset kyydistä muutama kilometri ennen huoltoasemaa. Sitten hän ajaisi itse tankkaamaan ja perhe kävelisi perästä. Ajaja voisi huoltoasemalla sillä*

välin riippua, tehdä voimisteluliikkeitä ja verryttellä jäykistyneet lihaksensa notkeiksi.” Riippumatankojen sijaan jokaiselta huoltoasemalta tuntuu löytyvän syöttöloivia ja juottoloivia. Kyllä Suomen kansa olisi reippaammassa kunnossa, jos tämäkin Tahkon idea olisi ottanut tulta.

Ajattelijana, filosofina, ideanikkarina, johtajana, kehittäjänä, keksijänä, kirjailijana, kouluttajana, kriitikkona, professorina, toimittajana, urheilijana, valistajana ja valmentajana Tahko oli vertaansa vailla oleva urheilun monitoimimies, joka jaksoi puurtaa ihanteidensa puolesta loppuun asti. Samalla hän tuli vaikuttaneeksi Suomen itsenäistymiseen ja puolustuskykymme ylläpitoon enemmän kuin moni tulee ajatelleeksi.

Nina Schleifer & Jyrki Uutela

URHEILUN AVULLA SOTAA JA VÄKIVALTA VASTAAN AFGANISTANISSA

Afganistan, Kabul City 17. elokuuta 2011 klo 0.37: Käsikranaatin räjähdys täräytti sänkyäni ja heräsin unestani - olin valmistautumassa tulevan aamun raskaansarjan Sport Against Violence -nyrkkeilyotteluun Kabulissa. Käsikranaatin räjähdys jälkeen kuului rynnäkkökiväärin sarjatulta lippaallisen verran, kunnes hiljeni ... Päätin nukahtaa kaikesta huolimatta, koska tarvitsin lepoa tulevan aamun urheilukoitokseen, nyrkkeilyotteluun Marefat High Schoolissa Länsi-Kabulissa. Ottelu tulisi olemaan erikoinen, sillä emme saaneet Suomesta sponsoria, jotta valmentajani Veli-Matti Välimäki olisi päässyt matkaan mukaan saati sitten huoltajaakaan. Olin siis yksin matkassa. BAAAUUUUM

... BAAAUUUUM ... kuului kaksi kovaa räjähdystä klo 2 aamuyöllä. Presidentin palatsin pihamaalle iskeytyi talibanien taholta kaksi raketti-iskua ... En saanut enää nukuttua, ja teki mieli mennä jo ulos opettamaan tapoja ... Miksi olin saapunut Afganistaniin?

Vuonna 2005 YK:n liikuntakasvatusvuonna silloinen YK:n pääsihteeri Kofi Annan toivoi minulle lähettämässään ve-toomuksessaan organisaatioita ympäri maailmaa tukemaan nuorten elämänlaadun kehittämistä vaikeissa olosuhteissa liikunnan ja urheilun avulla. Samana vuonna aloitin FC Espoon naisten jalkapallon SM-sarjajoukkueen valmentamisen ja käynnistin joukkueen tukemana avustusprojektin Afganistanin koululaisten auttamiseksi heidän tulevaisuuttaan ajatellen.

Ensimmäinen avustuskohde oli vuonna 2006 marraskuussa Surobin tyttökoulu

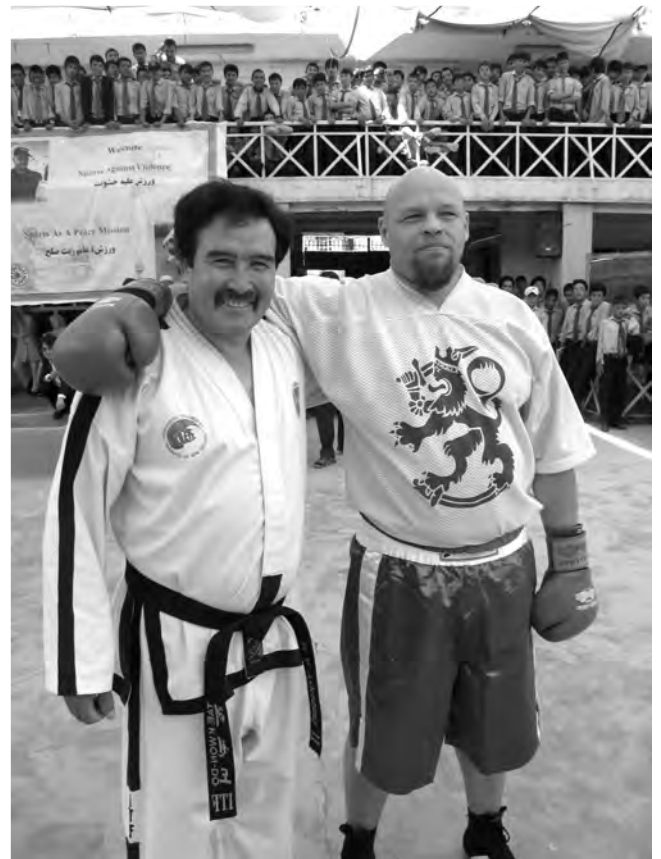
50 km itään Kabulista. Vuosina 2006-2008 toimitimme tuhansittain koulumateriaalia suomalaisten kriisinhallintajoukkojen ISAF:n tukemana ja jakamana heidän alueensa kouluille. Suojelijana toimi meidän kaikkien tuntema Elisabeth Rehn. Koulumateriaalikeräyksiä suoritettiin vuosina 2006-2008 mm. FC Espoon naisten SM-sarjan kotiotteluissa, maajoukkueen jalkapallokoulussa, Vantaan ulkoilukeskuksessa Kuusijärvellä sekä Räyskälän Ilmailukeskuksessa Lopella. Myös espoolainen Tiina Kujala järjesti penaalikeräyksen. Poliittinen tilanne oli hankala ja paine kova, koska toiminta Afganistanissa oli NATO -johtoisten ISAF-joukkojen. Tämän vuoksi minun oli hie- man vaikeaa suunnitella projektia.

Mietin, miten onnistuisin taas jatkamaan avustuskuljetusten perille vientiä, ja pää- tinkin hankkia nyrkkeilyhanskat ja astua kehään puolustamaan Afganistanin kou- lulaisten olosuhteita ottelemalla Sport Against Violence -nyrkkeilyotteluja. Avustusreitti avautui jälleen kerran Suo- men kriisinhallintajoukkojen kautta, ja li- säksi aloin suunnitella Afganistanin-mat- kaa henkilökohtaisesti. Aloimme filmata dokumenttimateriaalia tulevaa TV-ohjel- maa varten, ja saimme myös yhteyden Suomi-Afganistan -seuraan. Kyseisen jär- jestön kanssa päätimme myöhemmin, et- tä minä lähden toimittamaan koulumate- riaalia Länsi-Kabulin alueen koululle Ma- refat High Schooliin.

Sport Against Violence -nyrkkeilyotteluja oli Suomessa kuusi ja saimme kyseisten ottelujen ja markkinoinnin avulla useita kymmeniä tuhansia koulutarvikkeita. Ra- haa emme keränneet, vaan avustus tuli tarvikkeina, jotka toimitettiin Porin Pri- kaatiin ja sieltä edelleen Pohjois-Afganis- tanin alueelle suomalaisten kriisinhallin- tajoukkojen avustuksella.

Matkani Afganistaniin ...

Lähdin 13.8.2011 Turkin Lentoyhtiön ko- neella Helsingistä Istanbulin kautta Ka- buliin Afganistaniin. Saavuttuani rankan lentomatkan jälkeen Kabulin lentokentäl- le huomasin ilokseni Suomen suurläheti- lään Pauli Järvenpään olevan minua vas- tassa. Tervehdimme iloisesti ja jatkoim- me matkaa lähetystön tiloihin. Tarvitsin lepoa matkan jälkeen ja keräsin tietoa alueen tämänhetkisestä tilanteesta. Vaik- ka oli Ramadanin aika, olivat talibanit tehneet saapumispäivänäni 14.8. itse- murhaiskun noin 60 km päähän surma- ten 19 henkeä sekä alueen kuvernöörin. Isku oli siis tapahtunut lähellä. Tilanne oli mikä oli, ja keskityin projektin Sport Against Violence Day -tapahtumaan sekä nyrkkeilyotteluuni 17.8. klo 8.

Taekwondomestari M.A. Yousufi Kabulista ja Timo Virtanen - Valok. Mohammad Noyan

Ennen kyseistä päivää tutustuimme Kabulissa Musiikkikoulun toimintaan, jota myös tuki Suomen ulkoministeriö. Kyseisen koulun oppilaat olivat koditto- mia, ja heille oli annettu mahdollisuus

musiikin avulla kehittyä ja luoda parempaa tulevaisuutta. Kuuntelin paljon oppilaiden esityksiä ja hämmästelin heidän lyhyen koulussa olonsa aikana omaksumaansa oppia. Esitykset olivat suurenmaisia, ja mainittakoon, että talibanien hallinnon aikana musiikki, koulunkäynti sekä urheilu olivat kiellettyjä.

Vierailimme myös EUPOLIN päämajassa Kabulissa ja pääsimme suomalaisen saunaan. Ihmettelin sitä ihmettä. Afganistanissa olin suomalaisessa saunassa! Oli mahtava isänmaallinen tunne, ja aina löylyä heittäessä oli saunan lauteilla meikäläiseltä kajahtaa Porilaisten marssi. Kiitin kovasti isäntäämme Pekka Ahoa EUPOLISSA. Minulla oli myös tuliaisia: jalkapalloja, värikyniä ja lapsille Suomipaitoja, jotka EUPOL lupasi jakaa alueensa jalkapallojoukkueelle sekä lapsille.

16.8. illalla kävimme syömässä juhlanan aterian ja valmistauduimme tulevan aamun juhlapäivään Marefat High Schoolissa. Ruoka oli erinomaista Afganistanissa - siellä mistä sitä sai. Rauhallisen illallisen jälkeen (ei raketti-iskua) päätimme lähteä yöpuulle, sillä tiesimme että 17.8. olisi rankka päivä, ja toivottavasti myös onnistunut päivä. Riskejä oli olemassa - niitä oli aina, kun alueella oli jopa sotatila talibanien hallinnon taholta.

... 17.8. klo 2 olivat siis raketti-iskut osuneet presidentin palatsin pihamaalle. Olin valveilla ja mietin tulevaa ottelua. Minulla ei ollut tiedossa vastustajaa eikä otteluaikaa, eli tilanne oli aika erikoinen. Sen näkee sitten paikan päällä, mitä tuleman pitää. Keskityin omaan tehtävääni ja luotin itseeni. Halusin edustaa maatani tärkeässä roolissani tukemalla koulun toimintaa kriisialueilla sekä urheilun merkitystä rauhan työssä.

Aamulla pakkasimme 3000 kpl vihkoja, kyniä, pyyhekumeja sekä teroittimia autoihin ja valmistauduimme lähtöön. Turvallisen matkan jälkeen, kiitos erinomaisen turvatiimin, saavuimme Marefat High Schooliin, jossa koululaiset ja oppilaat ottivat meidät melkein pä kansallissankareina vastaan. Ilo ja riemu oli miltei käsinkosketeltavaa kaiken tuon köyhyyden ja kurjuuden keskellä. Silloin ymmärsin, miten tärkeä rooli koululla ja urheilulla on kriisialueilla. Koulun rehtori ja opettajat juttelivat kanssamme ja sitten alkoi taekwondo-esitys, joka oli aivan mahtava. Yleisö antoi suosiota, ja samanaikaisesti saapuivat paikalle Afganistanin olympiakomitean edustajat. Tervehdimme ja jatkoimme ohjelman katsomista. Taekwondon jälkeen Suomen suurlähettiläs Pauli Järvenpää toi tervehdyksen ja kiitoksen Suomen puolesta. Lähettiläs kertoi samalla, kuinka paljon Suomi oli tukenut eri kohteita, erityisesti kouluja eri puolella Afganistania. Suomen puheen jälkeen saapui Afganistanin olympiakomitean puheenjohtaja pitämään puhetta ja hän kannusti lapsia koulun käyntiin sekä urheilemaan. Puheiden jälkeen alkoi karate-esitys. Olympiakomitean karate-maajoukkueen edustajat esittelivät taitojaan, ja jopa olympiakomitean herrat saapuivat kentälle näyttämään taitojaan kannustaen samalla esimerkkiä näyttäen lapsia urheiluun ja koulunkäyntiin.

Esitysten jälkeen oli minun vuoroni esittää paikallaolijoille Sport Against Violence -tervehdys, jonka käänsi nuori koulutyttö afgaanin kielelle. Puheeni jälkeen oli aika mennä areenalle. Olo oli kuin roomalaisella gladiaattorilla huomioiden toki, että paikalla oli lapsia katsomassa toimintaani. Verryttelin ja harjoittelin vähän aikaa tekniikkaa yleisön hurratessa, ja samalla saapuikin vastustajani kentälle. Mietin oppejani, joita olin

saanut valmentajaltani Veli-Matti Välimäeltä, ja uskoin itseeni. Vastustajani ensimmäisessä erässä oli Afganistanin olympiakomitean nyrkkeilymaajoukkueen presidentti, ja toiseen erään saapui maajoukkueen päävalmentaja. Hauskuuttimme yleisöä, ja toki esittelimme taitojamme. Hikisen urakan jälkeen alkoi suuri riemu yleisön joukossa. Nousin suurlähettilään kanssa puhepaikalle ja avasimme taitetun Suomen lipun liehumaan kädessämme ja vilkutimme lapsille. Tuo siniristilippu jäikin koululle muistoksi meistä ja suomalaisista. Lipun esityksen jälkeen koululaiset ja opettajat ympäröivät meidät, ja otimme paljon yhteisiä kuvia muistoksi.

Ryhmäkuvassa Timo Virtasen kanssa olympiakomitean ja urheiluseurojen edustajia sekä Suomen suurlähettiläs Pauli Järvenpää ja koulun edustaja Aziz Royesh

- Valok. Mohammad Noyan

Tuo hetki Marefatin koululla tulee aina jäämään mieleeni. Vaikka uskoni oli loppua projektin varrella, olin onnellinen, kun jaksoin loppuun saakka toteuttaa Sport Against Violence -liikuntakasvatusprojektia ja vieraila Afganistanissa. Tuo tunne oli suuri voittajan tunne, kun oli saanut antaa tukea lapsille, jotka elävät vaikeissa olosuhteissa parempaa tulevaisuutta toivoen.

Suomeen saavuttuani aloitin taas projektin suunnittelemisen eteenpäin. Jatkamme projektia vuoden 2012 Lontoon olympialaisiin saakka tukemalla pohjoisen alueen kouluja: Kabulissa musiikkikoulua, sokeiden koulua sekä Marefatin koulua. Lisäksi autamme Afganistanin olympiakomitean toimintaa ja erityisesti nyrkkeilyä, jonka harjoituksissa vierailin olympiakomitean alueella juhlapäivän aikana. Ilokseni huomasin harjoituksissa naisnyrkkeilijöitä, ja naisissa onkin suuri ennakkosuosikki jopa olympiamitaleille saakka.

Lopuksi haluan antaa suuren kiitoksen niille, jotka ovat loppuun saakka jaksaneet uskoa minuun ja toimintaamme. Paljon on meitä, jotka haluamme viedä Sport Against Violence -liikuntakasvatusprojektia eteenpäin. Kiitos, Suomen suurlähetystö ja suurlähettiläs Pauli Järvenpää.

Timo Virtanen

Kirjoittaja on yhdistyksemme jäsen. Hän toimii Sport Against Violence -projektin kordinaattorina. Jos lukijamme ovat halukkaita lahjoittamaan koulutarvikkeita, häneen voi olla yhteydessä puh. 046-6453255 tai timo.virtanen65@hotmail.com.

Virtanen on lähdyssä uudestaan Kabuliin 30.4.-9.05.2012. Tarkoituksena on organisoida kouluille liikuntapäiviä, järjestää valmennusapua Suomesta Afganistanin naisten jalkapallomaajoukkueelle sekä tarvittaessa muille Afganistanin olympiakomitean urheilijoille ja joukkueille. Virtasella saattaa myös olla nyrkkeilyottelu. Virtasen mukaan lähtee Radio Novan "erikoismies" Laitinen, joka toimii myös avustavana valmentajana, koska päävalmentaja Veli-Matti Välimäki matkustaa Teheraniin samoihin aikoihin vieden Sport Against Violence -henkeä potkunyrkkeilyn kutsuturnaukseen.

LOTTA SVÄRDIN SYNTY JA TOIMINTA

Ryhdyttäessä perustamaan suojeluskun-
tia vuoden 1917 levottomuuksien aikana
elpyi jääkäriväräyksen jälkeen pysähty-
nyt naisten toiminta. Suojeluskuntien
kahvituksen ja muonituksen ohella nai-
sia oli mukana myös aseiden hankinnas-
sa ja kuljetuksessa. Varsinaisen toimin-
nan voidaan katsoa käynnistyneen suoje-
luskuntien järjestäytymisen ja valkoisen
armeijan perustamisen myötä. Lähinnä
huolehdittiin oman paikkakunnan suoje-
luskuntien saattamisesta toimintaval-
miiksi ja aloitettiin yhteisvoimin valmis-
taa vaatteita ja majoitustarvikkeita. Var-
sinkin muonituksesta joutuivat naiset
huolehtimaan sekä paikallisesti että eri-
tyisesti sellaisilla paikkakunnilla, jotka
olivat joukkojen läpikulkupaikkoja, kou-
lutuskeskuksia tai joukkojen keskitys-
paikkoja.

Parhaiten valmistautuneina toimintaan
olttiin lääkintäalalla. Vuoden 1917 loppu-
puolella ja vuoden 1918 tammikuussa jär-
jestettiin monilla paikkakunnilla ensiapu-
kursseja (samariitti- tai saniteettikursse-
ja) naisille kunnanlääkärien toimesta ja
usein paikallisen naisyhdistyksen pyyn-
nöstä.

Tiettävästi ylipäällikkö Carl Gustaf Emil
Mannerheim käytti julkisesti ensimmäi-
senä suojeluskuntia vapaussodassa avus-
taneista naisista nimitystä Lotta Svärd
kiitospuheessaan Suomen naisille Senaa-
tintorilla Helsingissä 16. päivänä touko-
kuuta 1918. Nimi oli sitä ennen esiinty-
nyt eversti von Essenin päiväkäskyssä.

Lotta Svärd -yhdistyksen syntysanoja ei
koskaan lausuttu. Tämä vapaaehtoinen
naisten maanpuolustusliike kehittyi vähi-
tellen itsenäisyystaistelumme aikana pai-
kallisten suojeluskuntien naisosastoista,
jotka perustivat 1919 eri puolille maata
paikallisia Lotta Svärd -yhdistyksiä, jotka
jakautuivat piireittäin. Seuraavana vuon-
na suunniteltiin valtakunnallisen Lotta
Svärd -yhdistyksen hallintoelimen orga-
nisoiminen ja säännöt. Järjestön perusta-
va kokous pidettiin 22.-23. maaliskuuta
1921. Säännöt hyväksyttiin syyskuussa.
Viime maaliskuussa, 2011, järjestettiin
eri puolilla Suomea viidellä paikkakun-
nalla Lotta Svärd -järjestön perustami-
sen 90-vuotisjuhla.

On luonnollista, että järjestön syntyyn ja
toimintaan osallistui lukuisia vaikuttaja-
naisia, joita ei voi luetella, koska rajanve-
to on mahdotonta. Kaksi nimeä haluan
kuitenkin mainita. Järjestön perustami-
sessa kokoavana voimana ja alkuajan pu-
heenjohtajana vaikutti Helmi Arneberg-
Pentti. Kaikkien tuntema nimi on luon-
nollisesti Fanni Luukkonen. Hän oli ko-
toisin Oulusta ja vuodesta 1913 Sortava-
lan seminaarin Tyttöharjoituskoulun joh-
tajatar, Sortavalan Lotta Svärd -piirin
pääsihteeri, valittiin 1926 Lotta Svärd
-järjestön keskusjohtokuntaan ja 1929
puheenjohtajaksi, jota tehtävää hän hoiti
järjestön lakkauttamiseen 1944 asti. Yli-
päällikkö Mannerheim luovutti hänelle
jo kesällä 1940 1. luokan Vapaudenristin
miekkojen kera ensimmäisenä naisena
Suomessa.

Lotta Svärd -järjestö oli ainutlaatuinen
naisten vapaaehtoinen maanpuolustus-
järjestö koko maailmassa ja oli esikuvana
seuraajille monissa maissa. Henkisesti
vahva, organisaatioltaan tehokas järjestö
herätti ja ylläpiti suojeluskuntien ohella
maanpuolustushenkeä. Lotat avustivat
näitä hoitamalla koulutus- ja kilpailutilai-

suuksien muonituksen sekä tukivat suojeluskuntien toimitila- ja varustehankintoja aina aseita myöten, joilla oli suuri merkitys armeijalle v. 1939. Lotat mm. varustivat 1930-luvulla 12 täydellistä kenttäsairaala lahjoittaen ne sodan aikana jo toimivina puolustusvoimille, sekä olivat oleellisesti mukana 22 sotasairaalan varustamisessa ja lääkintähenkilöstön koulutuksessa. Lotta Svärd -järjestön kasvatus- ja koulutusohjelma oli laaja-alainen ja toteutettiin jaostoittain, joita olivat lääkintä-, muonitus-, varus-, toimisto- ja viesti- sekä keräys- ja huolto- jaostot. Jokaisen lotan tuli kuulua johonkin näistä jaostoista, jonka mukaisesti hän sai koulutuksen tehtävänsä. Kun järjestöön liittynyt oli saanut riittävän peruskoulutuksen ja oli valmis lottatyöhön, hän antoi juhlallisen lottalupauksen. Lotta Svärd -järjestö oli sota-aikaa varten varautunut toimimaan sekä kotirintamalla että rintamajoukoissa. Järjestön sääntöjä tarkistettiin v. 1941. Heinäkuun alussa samana vuonna Mannerheim päätti, että lottajärjestö kokonaisuudessaan luettiin puolustusvoimien osaksi sille uskotujen lukuisten maanpuolustustehtävien vuoksi. Lottajärjestöllä oli päämajassa Mikkelissä oma lotta-asiaintoimisto, joka johti lottien työskentelyä armeijan eri yksiköissä. Piirejä oli liki 40 ja paikallisosastoja 800.

Lottatyöhön haluttiin mukaan myös nuorempia ikäluokkia. 1930-luvulla aloitettiin ”pikkulottatoiminta” perustamalla erityisiä tyttöosastoja. Heidän nimityksensä muuttui tammikuussa 1943 lottatyöksi.

Kriisivalmiutta oli ja sitä tarvittiin. Kutsu ylimääräisiin kertausharjoituksiin toi syksyllä 1939 neljänesmiljoona reserviläistä kokoontumispaikoille. Saman tien olivat siellä myös lotat kenttäkeittiöineen ja astiastoineen. Suurten joukkojen muo-

nitus hoitui kokemuksella, kuten tapahtui koko sotien ajan niin sotilasyksiköiden ja sairaaloiden kuin myös evakkojen ja siirtoväen parissa. Silloin sitä pidettiin luonnollisena. Kukaan ei toden paikan tullen väistänyt vastuutaan, kun käsky kävi. Kaikki läksivät, joka mies, joka nainen. Järjestön jäsenet antoivat miljoonien työtuntien työpanoksen vapaan Suomen hyväksi. Sota-aikana ainoastaan komennuksella oleville lotille maksettiin pientä päivärahaa. Muonituspäälliköt ja yhteyslotat saivat pientä palkkaa. Talvi- ja jatkosodan aikana lottia oli komennuksella puolustusvoimissa erikoiskoulutuksensa mukaisissa tehtävissä, osa vain pikakoulutuksen saaneena. Talvisodan aikana palveli rintama- ja sotatoumialueella noin 25 000 lottaa ja jatkosodassa noin 55 000. Komennuksia oli vastaavasti 70 000 ja 90 000, sillä samat lotat saattoivat olla usealla eri komennuksella eri aikaan. Suuri joukko maataloilta kotoisin olevista lotista työskenteli kesäisin maataloudessa, kuten myös lukuisat työvelvolliset koululaiset. Opiskelevat jäsenet siirtyivät vuorostaan lottatehtäviin. Erikoiskoulutetut rintamalotat vapauttivat noin divisioonan asekuntoisia miehiä taistelutehtäviin.

Rintamakomennuksen saaneet naiset, lotat, sairaanhoitajat, SPR-naiset ym. työvelvolliset, olivat pääasiassa nuoria. Moni joutui lähtemään lyhyellä varoitusaajalla suin päin kohti tuntematonta tehtäviin, joissa piti muuttaa mahdoton mahdolliseksi, olosuhteissa, jotka olivat outoja ja ennalta arvaamattomia ja joista selviytyminen edellytti ripeyttä, rohkeutta ja hyvin suurta omatoimista neuvokkuutta. Waltarin säkeet sopivat sotatehtäviin lähtevien miesten ja naisten tunnelmiin:
*Sydän onnesta vavahtavana
sain kutsun synnyinmaan.
Vapauttava, ihana sana.
Myös sinua tarvitaan.*

*Oli äkkiä niin kovin pieni
koko elämä entinen
Nyt tiesin työni ja tieni
– sitä aamua unohda en.*

Esimerkkinä nuorten suomalaisten ajatuksista sotaan lähdön lähestyessä luen 18-vuotiaana kaatuneen veljeni Jyrki Relanderin muistiinpanot uuden vuoden yönä 1944 Viipurissa: ”*Nyt alkavana vuonna joudun minäkin armeijaan. Kuinka onnellinen olenkaan, kun saan maatani palvella. Mitä merkitsee sen rinnalla se, että minulta jäävät luvut kesken, mitä se, että voin haavoittua, kaatuakin. Ei mitään, sillä mitkään yksittäiset uhrin eivät ole liian suuria, kun ne annetaan entistä onnellisemman Suomen hyväksi. Tämän vuoksi minäkin olen valmis antamaan kaikkeni ja rukoilen Jumalalta terveyttä ja voimia voidakseni mahdollisimman hyvin maatani palvella.*”

Eikä ollut vaihtoehtoja. Monillakaan ei lähtiessään ollut käsitystä tehtävän laadusta, vielä vähemmän sen vaarallisuudesta. Sota-ajan maanpuolustustehtävät johtivat liki kolmensadan lotan menehtymiseen, sairastumiseen ja vammautumiseen (66 kaatui, 47 ilmapommituksessa, 34 tapaturmaisesti, 140 komennuksella saatuun sairauteen). Vähäistähän se kuitenkin oli miesten menetysten rinnalla.

Ei sovi unohtaa, että suurin osa lotista suoritti lottavelvollisuutensa kotirintamalla eli kotipaikkakunnallaan erilaisissa huolto-, ilmavalvonta-, keräys- ja valistustehtävissä. Lottien osallistuminen kotirintaman yhteisiin keräyksiin, varusteym. –talkoisiin oli välttämätön tuki armeijalle. Kotirintamalla lottien päätehtäväksi tuli siirtoväen ja sotainvalidien auttaminen. Siinä kuten monissa muissakin tehtävissä olivat mukana muutkin naiset kuin lotat, kuten sotilaskotinaiset, martrat, koti- ja maatalousnaiset sekä luon-

nollisesti sairaanhoitajat haavoittuneiden hoitotöissä. Päivittäin leivottiin noin 100 000 leipää armeijan käyttöön. Nämä tehtävät naiset suorittivat omien päivittäisten tehtäviensä ja toimiansa ohella.

Huolimatta lottien kasvaneesta määrästä koulutettujen lottien tarve lisääntyi sodan loppuvaiheessa. Erityisesti ilmavalvonnan, ilmatorjunnan ja viestityksen sekä linnoitustöiden tehtävissä lottien tarve kasvoi koko ajan. Valtio vapautti koulutettuja lottia virastoista ja liike-elämästä lottatehtäviin, jotta lottapula olisi saatu helpottumaan. Kesäkuussa 1944 alkaneiden Kannaksen taistelujen aikana lottien tehtävät lisääntyivät etenkin lääkintä- ja kaatuneiden huoltopaikoissa. Silloin komennuksella oli noin 20 000 lottaa.

Kotirintaman kaikki pyörät, yhteiskunnan arkirattaat, elintarvikehuolto, teollisuus, koulutus, liikenne, virastot pyörivät vanhempien, osin ”yli-ikäisten” miesten sekä naisten ja lasten pyörittäminä. Naisten työstä sodan aikana olisi tuhansia tarinoita kerrottavana, maatalouden raskaudesta työikäisten miesten ja lukuisten hevosten ollessa rintamalla – traktoreitahan ei siihen aikaan ollut joitakin puukaasulla toimivia lukuun ottamatta – tehdastyöstä, erityisesti aseiden ja ammusten valmistamiseksi, mottitalkoista polttopuiden saamiseksi, ompelutalkoista lumipukujen ym. varusteiden tuottamiseksi. Useimmat vaihtoivat kultaiset vihkisormuksensa rautaiseen vastikesormukseen ja luovuttivat ne muiden kultaesineiden kera yhteiskeräykseen, jonka tuella hankittaisiin taistelukoneita.

Valtioneuvosto lakkautti Lotta Svärd –järjestön välirauhansopimuksen ehtojen perusteella valvontakomission vaatimuksesta marraskuun 23. päivänä 1944. Järjestön jäsenmäärä oli syksyllä 1944 232 000, joista aktiivijäseniä 150 000,

kannatusjäseniä 30 000 ja lottatyttöjä 52 000. Järjestön lakkauttaminen aiheutti sitä edeltäviä kiireisiä järjestelyjä omaisuuden turvaamiseksi lotta-aatteen mukaisiin kohteisiin. Niillä varoilla perustettiin mm. Suomen Naisten Huoltosäätiö (v:sta 2004 Lotta Svärd Säätiö), joka jatkuvasti tukee mm. entisiä lottia, rintamaisia ja sotaveteraaninaisia. Lakkauttamisen jälkeen meni koko jäljellä oleva omaisuus valtiolle tarkastuskomitean valvonnassa. Valvontakomission poistuttua ne siirrettiin perustetulle Alli Paasikivi Säätiölle, joka jakaa apurahoja lotta-aatteen mukaisiin tutkimuksiin ja hankkeisiin.

Molemmissa sodissa jäi yhteensä 30 000 leskeä, joista kolmasosa odotti lasta miehensä kaatuessa – ja 50 000 sotaorpoa. Sotainvalideja oli noin 100 000, joiden hoitamisessa vaimot ovat usein olleet lujilla. Varmaan monen kohdalla pätee erään vastaus kysymykseen: ”*Kun täytyy jaksaa, niin jaksaa.*”

Lottien ansioista vaiettiin kymmeniä vuosia Neuvostoliiton hajoamiseen saakka. Vuonna 1991 järjestettiin vuorineuvos Jorma Järven aloitteesta Lotta Svärd –järjestön 70-vuotisjuhla ja vuonna 2001 80-vuotisjuhla Finlandia-talossa sekä useita alueellisia juhlia. Sama toistui viime maaliskuussa osittain uuden käsikirjoituksen mukaan 90-vuotisjuhlien osalta. Ne ovat kaikki olleet vaikuttavia isänmaallisia tilaisuuksia.

Tammikuussa 1992 perustettiin Suomen Lottaperinneliitto ry., jossa on nyt 26 alueellista jäsenyhdistystä ja noin 5 000 jäsentä. Uusia jäseniä otetaan mielellään, ja olemme iloksemme saaneet meidän vanhojen lottien ja pikkulottien joukkoon useita keski-ikäisiä ja nuoria uusia jäseniä, jotka kertovat äidin tai isoäidin olleen lotta. Osa liittyy puhtaasti mielenkiinnosta ja maanpuolustushenkisyydestä. Pääkaupunkiseudulla toimii Uudenmaan Lottaperinneyhdistys, jossa on noin 500 jäsentä.

SANKARILOTAN KOHTALO

Lehtemme viime artikkelissa *Arvokkaita huomionsoituksia sodan aikana* kerrottiin sankarilotta Sirkka Liisa Uurasmaasta, joka sai ensimmäisenä isänmaan puolesta kaatuneena lottana postuumisti kultamitalin sotamarsalkka Mannerheimilta. Tieto oli alunperin julkaistu Hakkapeliitassa nro 15/1940. Kunniajäsenellämme Paul Vossilla on asiasta mielenkiintoista lisätietoa:

Lotta Sirkka Liisa Uurasmaa palautettiin sotavankien palautuksen yhteydessä takaisin Suomeen 20.4.1940 Aleksis Kiven koululla olleeseen sotasairaalaan, jossa

palautetut, kuten Hyrsylän mutkan siviilit, pidettiin vähintään kolmen viikon karanteenissa. Olin Henrik-veljeni kanssa mainitun sotasairaalan esikunnan lähettinä samaan aikaan. Monen muun palautetun joukossa olivat myös Sallassa alasammutut vapaaehtoiset ruotsalaiset lentäjät U. Bengtfors, A. Jung, T. Johansson, P. Sterner ja M. Wikström, joiden luultiin kaikkien menehtyneen koneineen. Sain veljeni kanssa heidän nimikirjoituksensa yhdessä radiotoimittaja Pekka Tiilikaisen kanssa. Suomessa samaan aikaan vierailut Ruotsin prinssi kävi tervehtimässä sairaalassa maanmiehiään.

Paul Voss

JÄTTÄKÄÄMME PERINNÖKSEMME YHTEISTYÖN JA -VASTUUN TAHTO

Hyvät kuulijat! Vietimme eilen vapaussotamme virallisen alkamisen vuosipäivää. Silloin 1918 suojeleuskuntalaiset riisuiivat Pohjanmaalla venäläisiä varuskuntia aseista. Karjalassa oli lähdetty liikkeelle jo viikkoa aikaisemmin, Viipurissa käytiin ensimmäinen kahakat jo 22.1., Sortavalassa riisuttiin 23.1. varuskunta aseista, ja minun koptipitäjässäni Antreassakin oli suuret taistelut 26.1. Nämä varaslähdöt osaltaan jouduttivat ratkaisua Ylihärmässä Pohjanmaalla, mutta sen jälkeen kaikki kulkiivat samaa tahtia rinta rinnan.

Eduskunta oli vahvistanut 6.12. senaatin antaman itsenäisyysjulistuksen. Päätös ei valitettavasti ollut yksimielinen, vaan äänestyksen tulos äänin 100-88. Eduskunnassa vähemmistönä olevien työväenliikkeen edustajien mielestä itsenäisyyttä ei olisi saanut julistaa yksipuolisesti, vaan neuvottelemalla silloisen Neuvosto-Venäjän kanssa. Neuvosto-Venäjän kansankomissaari Josif Stalin oli käynyt marraskuussa sosialidemokraattisen puolueen ylimääräisessä puoluekokouksessa yllyttämässä puoluetta kapinaan porvari-johtoista eduskuntaa vastaan luvaten itsenäisyyden sitäkin tietä. Puolueessa pääsivät radikaalit voimat valloilleen, mikä johti kansallisonnettomuuteen: vapaussodan laajentumiseen sisällissodaksi. Vaikka Neuvostohallitus vuoden 1917 viimeisenä päivänä näennäisesti hyväksyi

Suomen itsenäisyyden, se ei poistanut täältä sotaväkeään vaan alkoi tukea punakaarteja aseilla, joukoilla ja johtajilla.

Sodassa oli valkoisella puolella aseissa noin 70.000 suomalaista ja 10.000 saksalaista sotilasta. Punaisten puolella oli noin 100.000 suomalaista ja 50.000 venäläistä. Kaikki venäläiset joukot eivät osallistuneet taisteluihin, mutta olivat potentiaalisena uhkana. Suomalaisista kaatui noin 3.000 valkoista ja 3.600 punaista. Punaisten aloittama terrori synnytti valitettavasti vastaterrorin. Niissä sai surmansa 11.000 suomalaista. Vankileireillä kuoli teloituksiin, nälkään ja sairauksiin yli 13.000 punaista, joista espanjantautiin 5.000. Tauti surmasi ravintopulasta kärsivää siviiliväestöäkin. Kaikkiaan noin 30.000 itsenäisen Suomen kansalaista kuoli tämän valitettavan tapahtuman johdosta. Se oli Stalinin ensimmäinen isku Suomelle.

Punaiset joutuivat kärsimään Stalinin yllytysten kuuntelemisesta raskaimman hinnan. Heitä pakeni sodan lopulla Neuvosto-Venäjälle joutuen siellä maan hirvuhallinnon uhreiksi. Heidän ja heidän perheidensä kohtaloihin liittyy paljon inhimillisiä murhenäytelmiä.

Nyt jälkihistorian valossa voidaan nähdä, että valkoisten voitto oli onni punaistenkin jälkipolville. Jos punaiset olisivat voittaneet, Suomesta olisi tullut neuvostotasavalta, halusivatpa voittajat sitä tai eivät. Se olisi merkinnyt vieraan pakko-vallan alle joutumista kaikkine seurauksineen.

Monet työväestön ajamat yhteiskunnalliset uudistukset toteutuivat itsenäisessä Suomessa nopeammin kuin ne olisivat toteutuneet Neuvostoliitossa - jos olisivat siellä koskaan toteutuneet. Saivatpa he perustaa Suomessa maltillisen Väinö

Tannerin johdolla vähemmistöhallituksenkin jo yhdeksän vuotta sodan päättämisen jälkeen.

Vapaussodasta on käytetty monia nimiä - kaikille niille löytyy perusteita näkökulmasta riippuen: vapaussota, sisällissota, kansalaissota, punakapina jne. Akateemikko Eino Jutikkala on perustellut vapaussota-nimen käyttöä seuraavasti: Sillä vahvistettiin eduskunnan julistama itsenäisyys. Sillä karkotettiin miehittäjävaltion sotajoukot ja rauha tehtiin Tartossa ulkovallan kanssa. Näin ei tapahdu sisällissodissa.

Stalin oli leppymätön. Hän ei luopunut tavoitteistaan, vaan halusi valloittaa maamme toisessa maailmansodassa kahdesti. Talvisodassa Helsinki oli tarkoitus luovuttaa hänelle 60-vuotislahjaksi 21.12.1939. Se ei onnistunut. Eikä se onnistunut myöskään vuonna 1944 pääkaupunkimme ja samalla koko hallintomme tuhoamiseen pyrkineillä mahtavilla talvisilla ilmapommituksilla eikä kesän suurhyökkäyksellä. Pommeista vain kahdeksan prosenttia osui tehokkaan ilmatorjunnan ansiosta maaleihinsa, ja kesän hyökkäys oli toisen maailmansodan tuon vuoden monista strategisista suurhyökkäyksistä ainoa, joka pystyttiin pysäyttämään. Helsinki oli toiseen maailmansotaan osallistuneiden Euroopan maiden pääkaupungeista Lontoon ja Moskovan ohella ainoa, jota vieraan joukot eivät miehittäneet. Se oli taistelu- ja kotirintamiemme yhteishengen, yhteistyön ja yhteisvastuun tulos. Mahdoton tehtiin mahdolliseksi.

Toisen maailmansodan ajan kolmessa itsenäisyysodassamme, talvi-, jatko- ja Lapin sodassa, ehti 700.000 suomalaista miestä kantaa asepukeutua ja 200.000 naista olla tärkeissä tehtävissä sotatoimialueella. Sodasta palasi veteraani joka kol-

manteen kotiin, mutta yli 90.000 ei palannut ja 50.000 sotaorpoa jäi kaipaamaan heitä. Nyt meitä on jäljellä vajaat 50.000. Me olemme katoava luonnonvara, mutta meillä on kuitenkin vielä tehtävä. Me sodan ajan ja sen jälkeisten vuosien aineellisen ja henkisen jälleenrakentamisen, kotinsa menettäneiden asuttamisen, sotakorvausten maksamisen ja ulkopoliittisten painostusten vuosien vaikeudet voittaneet suku- ja ikäpolvet haluamme siirtää yhteistyön ja -vastuun henkeä, tahtoa ja perinnettä jälkipolvillemme. Sitä tarvitaan nyt sekä tulevaisuudessa.

Me tammenlehväsukupolvi ikäännyimme, harmaannumme ja harvenemme. Askeleemme hidastuvat ja lyhenevät, mutta älkäämme surko sitä. Ottakaamme niitä omassa tahdissamme katse suunnattuna kuitenkin eteenpäin ja ylöskin päin, onhan kiitollisuuteenkin aihetta. Iloitkaamme siitä, että olemme saaneet elää rikkaan elämän ja palvella isänmaata. Nauttikaamme tänään Mestari-Laulajien esityksistä, "laulu syömmet aukaisee". Kuoron laulut ovat nekin vaalittavaa kulttuuriperintöämme.

Minäkin päätän tämän tarinointini muutamiin laulunsäkeisiin. Ne ovat Tammenlehvälaulajien testamentti -laulusta:
*Te nuoret tahdotte rakentaa,
te tahdotte työtämme jatkaa.
Teitä kaikkia tarvitsee synnyinmaa,
teillä paljon on eessänne matkaa.
Käsin siunaavin polkua näytämme,
viime velvollisuutemme täytämme.*

Vapaussodan Helsingin seudun perinneyhdistys ry:n hallitus

Puheenjohtaja Markus Uomala
Gunillankuja 5 A 11, 00870 Helsinki
puh. (09) 698 9468, 0400 709 323
s-posti: markus.uomala@netti.fi

Varapuheenjohtaja Liisa Viranko
s-posti: liisa.viranko@salnet.fi

Toiminnanjohtaja Kaarina Lindberg
s-posti: kaarina.lindberg@suomi24.fi

Varainhoitaja Anton Eskola
s-posti: anton.eskola@helsinki.fi

Jäsen Pekka Lampén
s-posti: mlampen@welho.com

Jäsen Sirkka Valkjärvi
s-posti: sirkka.valkjarvi@gmail.com

Jäsen Paul Voss
s-posti: ap.voss@welho.com

*

Kunniapuheenjohtaja Uolevi Langinmaa
(puheoikeus)

Myyntiartikkeleita

Kirjoja:

Vapaussodan perinneliiton kesäpäivät 2010.....	35 €
Kauranne: Senaatin ratsupoliiseista Marskin Rakuunoiksi.....	35 €
Uola: Rintamamiesten liitto 1929-1944.....	5 €
Uola: Vapaan isänmaan ja laillisen hallituksen puolesta.....	5 €
Uola: Katastrofin laskut.....	16 €
Lappalainen: Itsenäisen Suomen synty.....	5 €
Nieminen: Suomen Tasavallan Vartiosto.....	5 €
Saarni: Suomen vapaussota 1918, Merkit ja tunnukset.....	5 €
Uola: Itsenäinen Suomi.....	10 €
Uola: Det självständiga Finland....	12 €
Rautio: Lotta Svärd -organisationen i Finland (Julhälsningar).....	10 €
Vapaussodan muistomerkit Helsingissä.....	3 €/kpl
.....	5 €/2 kpl

Lisäksi:

Asekätkentämitali.....	25 €
Adresseja.....	10 €
Erilaisia kortteja.....	alk. 50 c

Tavaroita voi tilata toiminnanjohtaja Kaarina Lindbergiltä, postikulut lisätään.

Varainhoitaja tiedottaa

Pyydämme jäseniä maksamaan yhdistyksen jäsenmaksun **22 euroa** vuodelle 2012 **yhdistyksen pankkitilille FI45 1299 3000 0798 81**. Viitenumero on **2040**. Käteismaksuja vastaanotetaan yhdistyksen tilaisuuksissa. Lehden osoitetarraan on merkitty vuosiluku siltä vuodelta, jonka osalta jäsenmaksu on viimeksi suoritettu. Jäsenmaksuista vapaille vuosilukua ei ole. Kirjat ja muut myyntiartikkelit toivotaan maksettavaksi samalle pankkitilille viitenumera **1122**.

TULEVAA OHJELMAA

- 5.-6.5. Yhdistyksen kevätmatka Tallinnaan**
Ilmoittautumisaika on päättynyt, mutta peruutuspaikkoja voi tiedustella Uolevi Langinmaalta, puh. 050 5375 109.
- 12.-13.5. Vapaussodan Perinneliiton vuosikokous ja kesäpäivät Huovinrinteen varuskunnassa Säkylässä**
Ilmoittautumisaika on päättynyt, mutta peruutuspaikkoja voi tiedustella toiminnanjohtajalta.
- Ke 16.5. Vapaussodan päättymisen muistopäivänä**
klo 11 kunnianosoitukset Hietaniemen hautausmaalla
klo 12 kunnianosoitukset Vanhankirkon puistossa
klo 12.30 lounasluento Ostrobotniassa:
tutustumme tk-kuvaajan työhön ja Kansalliseen Audio-visuaaliseen Arkistoon (entinen Suomen Elokuva-arkisto). KAVAn arkistonhoitaja Tommi Partanen on lupautunut kertomaan meitä kiinnostavista kokoelmista (1918, suojeluskunnat, talvi- ja jatkosodan filmit yms.) sekä tekemään pienen näytelevyn elävöittämään tilaisuutta.
- Su 5.8. Ruth Munckin muistotilaisuus Hausjärvellä**
Lähdemme Helsingistä noin klo 10.45 kimpakyydieillä Hausjärvelle Veljesapu-Perinneyhdistys ry.:n järjestämään Schwester Ruth Munckin muistotilaisuuteen. Kunnianosoitukset Hausjärven vanhalla hautausmaalla alkavat klo 12. Tämän jälkeen ruokailemme jossakin lähiseudun ravintolassa (täsmentyy lähempänä tapahtumaa). Ilmoittautuminen toiminnanjohtajalle viimeistään 20.7. Tumma puku ja kunniamerkit.
- Ti 11.9.** Lounas Ostrobotniassa
- Ti 9.10.** Lounas Ostrobotniassa
- La 17.11.** Saksanniemi ja Porvoo
- To 6.12.** Itsenäisyyspäivän kunnianosoitukset
- Ti 11.12.** Lounas Ostrobotniassa

Ostrobotnian osoite on Museokatu 10. Edellä sanottuina esitelmäpäivinä kokoonnumme **klo 12.30**. Tilaisuuden aluksi kuuntelemme Jääkärimarssin, sen jälkeen on esitelmän, kysymysten ja keskustelun aika ennen yhteistä lounasta (omakustannushinta 23 €). Kuullos pyhä vala lauletaan myöhemmin, mutta yhdessäolo voi jatkua. – Ravintolan takia **ilmoittautumiset toiminnanjohtajalle puh. (09) 303 808 viimeistään edellisenä perjantaina.**

Väestönsuojelumuseon osoite on Siltavuorenranta 16. Tilaisuutemme siellä alkavat **klo 18.30** ja niissä on kahvitarjoilu.